

Dövlət qəzetləri lazımdır mı?

Qulu Məhərrəmli: "Bunlar sovet dövrünün məhsuludur"

Azad, demokratik medianın inkişafı hər zaman dövlətin diqqətində, himayəsində olub. Bununla bağlı müvafiq qanunlar qəbul olunub, sərəncamlar imzalanıb, konsepsiyalar təsdiq olunub. Dövlət tərəfindən kütləvi informasiya vasitələrinin təkmil mexanizmini formalaşdırmağa, iqtisadi müstəqilliyinə, jurnalistikanın keyfiyyətə yeni texnoloji səviyyəyə yüksəlməsinə, jurnalist peşakarlığının və məsuliyyətinin artmasına, beynəlxalq əlaqələrin genişlənməsinə, dövlət və cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən layihə və proqramlarının həyata keçirilməsinə, dövlət orqanları ilə kütləvi informasiya vasitələri arasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə, jurnalistlərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə, müstəqil mətbuatın inkişafına xidmət edən bu addımların atılması təqdirləyicidir.

Media elə bir sahədir ki, o hər gün, hər saat, hər dəqiqə inkişaf etməlidir, yenilənməlidir, dünyanın informasiya savaşında öz gücünü göstərməlidir. Bu baxımdan məhz ölkə rəhbərliyinin 12 yanvar 2021-ci il tarixində imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında media sahəsində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" fərmanında xüsusi olaraq qeyd edilir ki, qlobal informasiya mühitinin müəyyənləşdirdiyi fəaliyyət prinsiplərinə uyğun olaraq modernləşmə, qabaqcıl texnologiyaların geniş tətbiqi, aparıcı trendlərin izlənməsi və digər mühüm şərtləri özündə birləşdirən innovativ təkamülün yaratdığı imkanlardan Azərbaycan mediasının daha çox bəhrələnməsi, onun şəffafıq və vətəndaş məmnunluğu prinsiplərinə əsaslanan, cəmiyyətin obyektiv və peşəkar şəkildə məlumatlandırılmasına xidmət edən fəaliyyətinin stimullaşdırılması üçün bu sahədə əsaslı islahatlar aparılmasına zərurət yaranmışdır.

Fərmanda qeyd edilən bu zərurəti hər birimiz hiss edirik və bu zərurət vacibdir. Uzun müddət mətbuat sahəsində çalışan birisi kimi mənim bu islahatlarla bağlı çoxlu sayda təkliflərim var. Yəqin ki, növbəti məqalələrimdə buna toxunacam. Bu günkü mövzum isə dövlət qəzetləri ilə bağlıdır. Bununla bağlı media sahəsində yetərinə təcrübəsi olan şəxslərin və özümün fikirlərimi sizinlə bölüşməyə qərar verdim.

Bildiyimiz kimi dövlət nazirlik və komitələrinin orqanı olan onlarla qəzet və jurnallər var. Onlar təmsil olunduqları qurum-

ların fəaliyyətlərini öz səhifələrində işıqlandırır. Bunları sahəvi media orqanları adlandırırıq. Bu bir faktır ki, bu gün həm dövlət, həm də özəl qəzet və jurnalların satışı qənaətbəxş deyil. Bu da bir faktır ki, alıcılıq kütləsinin az olmasına baxmayaraq müqayisədə özəl qəzetlər dövlət qəzetlərindən daha çox satılır və oxunur. Bu da deməyə əsas verir ki, dövlət qəzetləri təmsil etdiklər qurumların fəaliyyətini yetərinə işıqlandıra bilsələr də oxucuya çatdırı bilmirlər. Məsələn, kiminsə hansısa informasiya naminə kənd təsərrüfatı nazirliyinin "Kənd həyatı" qəzetini və yaxud da dini qurumlarla iş üzrə dövlət komitəsinin "Cəmiyyət və din" qəzetini alacağı inandırıcı görünür. Elə isə bu cür qəzetlərə xeyli miqdarda dövlət vəsaitinin xərclənməsinə nə ehtiyac var?

Yuxarıda qeyd etdiyim səbəblərdən irəli gələrək bu xərcləri müvafiq layihələr formasında özəl mətbuata yönəldərək həm dövlət qurumlarının fəaliyyətini normal formada işıqlandırmaq, həm də özəl mətbuatın stimullaşdırılmasına şərait yaratmaq olar. Məsələn, dövlət qurumlarının tender elanlarını və yaxud ölkədə keçirilən auksiyonlar, hərəqlərini özəl mətbuata yönəltməklə məhv olunmuş reklam bazarının yerini qis-



mən də illsa doldurmaq olar.

Müsaiblərimlə bu iki məsələni müzakirə etmişəm. Mətbət Şurasının sədri Əflatun Amaşov bildirir ki, rəhbərlik etdiyi Şuranın müxtəlif illərdə mövcud istiqamətdə təklifləri olub: "Bəli, dövlət qurumlarının qəzet və jurnalləri var. Məsələyə onlara nə dərəcədə ehtiyacın olması kontekstində baxmaq istəməzdim. Hər bir dövlət

qurumu özü müəyyənləşdirir ki, nəyə ehtiyac duyur. Sadəcə səmərəliliyə və reallığa diqqət yetirmək fikrindəyəm.

Dövlət qurumlarının mətbu orqanları bir növ, bülleten xarakterlidirlər. Onlardakı materiallar görülmüş işlərin icmalındır. Bəzən konkret məqamlarla bağlı geniş təhlillərə də rast gəlinir. Əksər hallarda o təhlillərə ki, sahəvi əhəmiyyət daşıyır. Sahəvi məsələlərdən isə nazirliyin və ya dövlət komitəsinin mətbu orqanının hazırda xitab etdiyi auditoriya onsuz da xəbərdardır. Bunlar kimlərdir? Nazirliyin və onun strukturlarının əməkdaşları. Yəni prinsipə onlar işlədikləri qurumun işinin nədən ibarət olduğunu bilirlər.

O biliklərdən sadə insanlar, yəni real, daha geniş auditoriya nə dərəcədə faydalanır? Hər bir halda məqsəd dövlət qurumunun gördüyü işləri geniş təbəqələrə çatdırmaqdan ibarətdirsə o zaman yaxşı olardı ki, həmin sahəvi qəzetlərdə və ya jurnallarda yer alan məsələlərin daha geniş auditoriyaya çatdırılması təmin edilsin. Bunun yolu isə çox sadədir.

Hər bir dövlət qurumu özünün mətbu orqanının çıxarılmasına maliyyə vəsaiti ayırır. Abunə ilə fəaliyyət göstərənlər var. Bəzən xərclər başqa cari mənbələr hesabına qarşılanır. Qanunla isə dövlət qurumlarının büdcələrində təbliğat işləri üçün nəzərdə tutulan vəsait mövcuddur. Yaxşı olardı ki, həmin vəsait qəzet və ya jurnal buraxmaqdan, bilavasitə informasiya işinə sərf edilsin. Yəni həm mövcud qəzet və jurnallarda çalışanlar belə desək, informasiya işçisi kimi saxlanılsın, yəni onlar özlərinin əvvəlki işlərini görsünlər. Qəzetin və ya jurnalın ərsəyə gəlməsi üçün nəzərdə tutulan, yəni ümumən təbliğat işinə ayrılmış vəsait isə ictimai rəyə daha geniş təsiri ilə seçilən kütləvi informasiya vasitələrinə yönləndirilsin. Hesab edirəm ki, bu, həm ikincilərin maliyyə imkanlarını yaxşılaşdıracaq, həm birincilər lazımsız xərclərdən xilas olacaqlar, həm də təbliğat xərcləri daha səmərəli istiqamətə ayrılacaq. Məsələn, hansısa dövlət qurumunun mətbuat orqanında onun üçün vacib əhəmiyyətli təhlil gedəcəksə, daha yaxşı olmazmı ki, həmin təhlil "Ədalət", "525-ci qəzet", "Şərq" qəzeti kimi qəzetlərdə yer alsın? Məncə, çox yaxşı olar.

Ümumən bu məsələyə medianın iqtisadi imkanlarının artırılmasına dəstək kimi yanaşmaq lazımdır. Mətbuat Şurasının müxtə-

lif illərdə mövcud istiqamətdə təklifləri olub. Daha doğrusu, təkliflərdən biri bu olub".



Professor Qulu Məhərrəmli isə bildirir ki, bu qəzetlər jurnalistika məhsulu deyil: "Bunlar sovet dövrünün məhsuludur. Bəlkə də yeni yaradılan qurumlarda buna ehtiyac var. Məsələn tutaq ki, vergilər nazirliyinin təbliğat işi aparmaq üçün buna ehtiyacı olsun. Yəni bu qəzetlər sahə qəzeti sayılır. Bu gün bir çox nazirliklər bundan imtina edib.

Lakin mövcud olanlar var. Amma mahiyyət etibarilə isə bu qəzetlər jurnalistika məhsulu deyil və bunlar təbliğat vasitələri hesab olunur. Yəni, sahə adamları arasında yayılan bir qəzetdir. Mən şəxsən bunlara ciddi ehtiyac görmürəm. Burda iki məsələ var.

Birincisi odur ki, həmin sahə qəzetləri istər qəzet olsun, istər jurnalı olsun bunlar həmin qurumun daxili imkanları hesabına çap olunur. Yəni dövlət büdcəsindən onlara xüsusi olaraq maliyyə ayrılır. Ona görə də bunun ümumi mətbuatın maliyyələşməsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Amma tutaq ki, bir nazirlik qərar verir ki, ona təbliğat və təşviqat lazımdır. Onlar bunu xüsusi vəzə-qələrdə çap edib yaya bilər. Amma yoxsa bunun gündəlik qəzeti kimi olub olmadığını həmişə gündəmdə saxlamaq lazımdır. Məsələn, indi bizim İdman nazirliyinin "İdman qəzeti" var. Və digər müxtəlif qurumların öz qəzetləri, saytları var. Bunların maliyyələşməsi öz daxili hesablarındadır. Dövlət bunlara maliyyə ayırmamalıdır və heç ayırmır da. Burda problem ondan ibarətdir ki, onlar o qəzetlərə ayırdıqları vəsaitləri televiziya-

lar, qəzetlər üçün reklam şəklində və yaxud reklam xarakterli məqalələr kimi ayıra bilər ki, qəzetlərdə bundan faydalana bilər. O mənada onların faydası dəyə bilər. Mən sizə deyim ki indiki şəraitdə, internet dövründə daxili auditoriya üçün hamının istifadə etdiyi saytlar olduğu üçün o qəzetlərə ümumiyyətlə ehtiyac yoxdur. Elə məlumatlar var ki, onun ölkə miqyasında yayılması çox əhəmiyyətlidir. Belə məlumatları mətbuat xidmətləri vasitəsilə yaymaq olar. Və yaxud sosial mövzular var ki, nazirliklər bunların yazılması üçün müsabiqələr elan edir. Bax bu yolla mətbuata dəstək göstərmək olar. Amma, heç kimin oxumadığı qəzetə pul ayırmaq, yumşaq desək, problemlı məsələdir".

Jurnalist Ekspert Mərkəzinin rəhbəri Ceyhun Musaoğlunun fikrincə isə dövlət qurumlarının KİV nümunələri müasir tələblərə cavab verməlidirlər: "Məsələnin birinci hissəsi ilə bağlı bildirim ki, dövlət qəzetlərinə ehtiyac var, sadəcə həmin mətbu orqanların bütün mənalarda müasirləşməyi vacibdir. Dövlət qurumunun mətbu orqanı həm birinci, əsas mənbə rolu oynaya bilər, həm də həmin orqanın funksiyasını, gördüyü işləri oxucuya dəqiq, ətraflı çatdırı bilər. Hansısa qurumun fəaliyyəti barədə onun özünün məlumatı, bilgisi təbii ki, başqalarından çoxdur. Yaxşı olar ki, həmin qəzet və jurnallar oxucuları bu bilgilərlə təmin etsinlər. Ümumiyyətlə, mətbuat orqanlarının çoxluğu, rəngarəngliyi informasiyanın ali mərtəbəyə çıxdığı dünyada vacib və qaçılmaz şərtidir. Amma görək dövlət qurumları-



nın KİV nümunələri müasir tələblərə cavab verməyi təmin etsinlər. Əlbəttə oxucuya lazımı informasiyanı verməyən mətbu orqana ayrılan vəsaiti daha səmərəli işlərə xərcləmək olar və sualınızda vurğuladığınız kimi, büdcədən dövlət orqanlarının mətbuatına ayrılan pulu digər müstəqil qəzetlərin inkişafına xərcləmək daha doğru seçimdir. Ancaq bir daha qeyd edim ki, dövlət qurumlarının mətbu orqanlarını daha oxunaqlı, daha görəkli səviyyəyə qaldırmaq mümkündür, hətta vacibdir".